

Óbudai Egyetem
Alba Regia Műszaki Kar
Mérnöki Intézet

Tantárgy neve és kódja: SZÁMÍTÓGÉP ARCHITEKTÚRÁK II.		Kreditérték: 4		
Nappali tagozat 2015/16. tanévtől		AMISA21VLD		
Szakok melyeken a tárgyat oktatják:		Villamosmérnök alapszak (BSc)		
Tantárgyfelelős oktató:	Dr. Seebauer Márta	Oktatók:	Dr. Seebauer Márta Beszédes Bertalan	
Előtanulmányi feltételek (kóddal)	AMISA11VLD		Számítógép architektúrák I.	
Heti óraszámok:	Előadás: 8	Tantermi gyak.: 0	Laborgyakorlat: 8	Konzultáció: -
Számonkérés módja (s,v,f):	évközi jegy			
A tananyag				
<i>Oktatási cél:</i> A tantárgy keretében a hallgatók megismerkednek a párhuzamos architektúra osztályokba tartozó processzorokkal és rendszerek-architektúrájával. A tárgy szemléletmódja a tervezési tér koncepcióra épít és előtérbe helyezi a konkrét megvalósítási példák és trendek bemutatását. A tantárgy célja olyan ismeretanyag nyújtása, amelynek birtokában a hallgatók elmélyítik a nagy teljesítményű számítógépek felépítésével kapcsolatos ismereteiket, képesek lesznek mikroprocesszoros kártyák tervezésére, valamint párhuzamos és konkurens programok készítésére. <i>Tematika:</i> Párhuzamos architektúrák típusai, felépítése, szerepük és alkalmazásuk napjainkban. A számítógépek teljesítménynövelésének eszközei. ILP párhuzamos architektúrák, futószalag és szuperskalár processzorok. Optimalizáló fordító programok. Többmagos processzorok. Adatpárhuzamos architektúrák. Multiprocesszorok és multiszámítógépek. GRID rendszerek és a cloud technológia. Gyakorlati foglalkozáson mikroprocesszoros rendszer hardver tervezési feladatának megoldása. Párhuzamos programozási gyakorlat megszerzése.				
Előadások:				Hét, nap
A Neumann típusú számítógépek teljesítménykorlátai. A párhuzamosság osztályozása és szintjei. A számítógépek teljesítményét befolyásoló tényezők és a teljesítménynövelés módszerei. A számítógépek teljesítménynövelésének lehetőségei: átlapolt feldolgozás és párhuzamosítás. A hardver és szoftver szintű párhuzamosítás. Utasítás-, szál-, folyamatszint. Ütemezési politika. Adat és funkcionális párhuzamosság. Szemcsézettség fogalma. Amdahl törvénye. Utasítás szintű párhuzamosítás. Adat-, vezérlés- és erőforrás-függőségek. Statikus és dinamikus utasításütemezés. A párhuzamos kódoptimalizálás feladata és végrehajtási módszerei. A soros konzisztencia fogalma. Statikus és dinamikus utasításütemezés. Optimalizáló fordítóprogramok. Alapblokk ütemezés. Ciklusütemezés. Globális és nyomvonal ütemezés. Időben párhuzamos végrehajtás alapvető lehetőségei; előlehívás, rendezetlen és rendezett művelet-végrehajtás, futószalagelvű utasítás-végrehajtás. Futószalag elve, alapfutószalag. A futószalag általános felépítése. Futószalagelvű processzorok teljesítményének értékelése. Műveleti függőség, műveleti késleltetés, műveleti várakoztatás. Behívási függőség, behívási késleltetés, behívási várakoztatás. Ismétlési késleltetés. Futószalagelvű processzorok tervezési tere, osztályozása a fokozatok száma és típusa szerint. Futószalag processzorok általános felépítése. Az egyes fokozatok tipikus funkciói és jellemzői.				1. konz. 3.hét hétfő

A szuperskalár és a VLIW architektúra összehasonlítása. A VLIW architektúrák főbb jellemzői. Szuperskalár processzorok. Megjelenésük, fejlődésük, főbb jellemzőik. A szuperskalár feldolgozás főbb feladatai. Párhuzamos dekódolás. Az elődekódolás jelentősége. Kibocsátási ráta és kibocsátási politika: Blokkoló és várakoztatott kibocsátás. Utasítások várakoztatása, kibocsátás és kiküldés. A várakoztató állomások típusai. Kibocsátáshoz és kiküldéshez kötött operandus-behívás. Regiszterátnevezés. Az átnevezések nyilvántartási módja. Az átnevezés folyamata kibocsátáshoz és kiküldéshez kötött operandus-behívás esetén. Átnevező pufferek megvalósítása: összevont és külön átnevező regisztertár, ROB és DRIS. Az utasítások párhuzamos végrehajtása és befejeződése. Processzor és memória konzisztencia: erős és gyenge konzisztencia. ROB használata a soros konzisztencia megőrzésére. A kivételkezelés soros konzisztenciája. A pontos és pontatlan megszakításkezelés. Esettanulmányok a szuperskalár processzorok mikro-architektúrájának megvalósítására. Elágazástípusok: feltétlen és feltételes elágazások. Az elágazások jellemző statisztikai adatai hagyományos és tudományos számítási feladatokban. Grohowski elágazás-statisztikai becslései. Az elágazás-kezelés alapvető eljárásai.	2. konz. 6.hét hétfő
Programozási nyelvek osztályozása. A párhuzamos és konkurens programnyelvek jellemzői. A párhuzamos architektúrák Flynn-féle és korszerű osztályozása. Adatpárhuzamos architektúrák osztályozása. SIMD architektúrájú számítógépek általános felépítése, jellemzőik. Jellemző géptípusok. Asszociatív architektúrák. Szisztolikus adatpárhuzamos architektúrák. SIMD tömbprocesszorok. Jellemzőik, előnyeik, hátrányai. Az ILLIAC IV felépítése. A vektorprocesszoros számítógépek általános felépítése, fejlődési trendje, jellemző géptípusok. A Cray vektorprocesszoros számítógépek. Szál- és folyamatszinten párhuzamos architektúrák. Közös címterű MIMD architektúrák (multiprocesszorok). Dinamikus összeköttetésű hálózatok: busz, buszrendszerek, crossbar és többszintű kapcsolóhálózatok. Blokkoló és a nem blokkoló kapcsolóhálózatok. Gyorsítótár koherencia. SMP architektúra és a szaglászó gyorsítótár. A „Write-Through“ és a MESI gyorsítótár koherencia protokoll. Egységesített tárhozzáférésű (UMA) gépek. A Sun Enterprise 10000 felépítése. Nem egységesített tárhozzáférésű (NUMA) gépek. A könyvtár alapú gyorsítótár-koherencia protokoll. Koherens gyorsítótáras (CC-NUMA) gépek. DASH multiprocesszor architektúrája, a DASH katalógus felépítése, előnyei, hátrányai. A Stanford DASH cache koherencia protokoll algoritmusai. SGI Origin 2000 felépítése, jellemzői. Topográfiája, a cache koherencia protokoll elvi alapjai. Láncolt könyvtár alapú (SCI) gyorsítótár-koherencia protokoll. Sequent NUMA-Q multiprocesszor architektúrája, az SCI katalógus felépítése, előnyei, hátrányai. Csak gyorsítótár-hozzáférésű (COMA) gépek. Hibrid architektúrájú vektorprocesszoros gépek. Az Earth Simulator felépítése. Osztott memóriájú MIMD architektúrák. Multiszámítógépek általános felépítése, típusai és jellemzői. Az MPP rendszerek általános jellemzői, alkalmazási területei. Jellemző topográfiák. A Cray T3E felépítése. Az USA ASCI programja, és ennek keretében fejlesztett szuperszámítógépek. Munkaállomások klasztere (COW architektúrák). Központosított és elosztott klaszterek. Klaszterek kommunikációs szoftverei. Grid rendszerek. Számítási felhők (cloudok)	3. konz. 9.hét hétfő
ZH a 1-3. konzultáció anyagából (100 pont)	4. konz. 12.hét hétfő
Laboratóriumi gyakorlat tematika:	Hét
Mikroprocesszoros kártya tervezése elektronikus fejlesztői környezetben, önálló feladat megoldása, dokumentálása (50 pont).	1. konz. 3.hét hétfő
Mikroprocesszoros kártya tervezése elektronikus fejlesztői környezetben, önálló feladat megoldása, dokumentálása. Ellenőrző teszt megírása (25 pont).	2. konz. 6.hét hétfő
Párhuzamos programozás P-GRADE rendszerben, önálló feladat megoldása, dokumentálása	3. konz. 9.hét hétfő

Feladatbeadás. Összefoglaló ellenőrző teszt (25 pont)		4. konz. 12.hét hétfő										
Évközi követelmények (feladat, zh. dolgozat, esszé, prezentáció, stb)												
Évközi jegy feltétele: ZH minimum 50%-os teljesítése. A laboratóriumi gyakorlatokra a hallgató köteles az adott téma elméletéből, illetve az előző gyakorlatok anyagából felkészülten megjelenni. A laboratóriumi gyakorlat megkezdésekor, vagy a téma befejezésekor a hallgatók ellenőrző tesztet írnak. Az évközi jegy feltétele a tesztek 50%-os teljesítése. A laboratóriumi gyakorlatra előírt házi feladatok beadása legkésőbb a 14. héten, és minimum 50%-ra történő megvédése.												
A pótlás módja: Az elégtelen évközi jegyek pótlása vizsgaidőszakban aláíráspótló vizsgán a TVSZ előírásai szerint.												
Az évközi jegy kialakításának módja: Az évközi jegy a ZH-k, házi feladatok és tesztek összesített pontszáma <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%;">200-176 pont</td> <td>jeles</td> </tr> <tr> <td>175-151 pont</td> <td>jó</td> </tr> <tr> <td>150-126 pont</td> <td>közepes</td> </tr> <tr> <td>125-101 pont</td> <td>elégséges</td> </tr> <tr> <td>100-0 pont</td> <td>elégtelen</td> </tr> </table>			200-176 pont	jeles	175-151 pont	jó	150-126 pont	közepes	125-101 pont	elégséges	100-0 pont	elégtelen
200-176 pont	jeles											
175-151 pont	jó											
150-126 pont	közepes											
125-101 pont	elégséges											
100-0 pont	elégtelen											
Irodalom:												
Kötelező:	1. Tannenbaum A. S.: Számítógépek architektúrák. Panem Kiadó, Budapest, 2006. 2. www.lpds.sztaki.hu 3. www.top500.org											
Ajánlott	4. Sima-Fountain-Kacsuk: Korszerű számítógép-architektúrák. - SZAK, 1998. 5. D. Sima, T. Fountain, P. Kacsuk: Advanced Computer Architectures, Addison-Wesley, 1997 6. http://www.cadsoftusa.com/ 7. http://www.alldatasheet.com/											
Egyéb segédletek: A kurzus módszertani segédlete a Moodle rendszerben.												

*Dr. Seebauer Márta
egyetemi docens*